

บทความวิจัย

การพัฒนาศักยภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย:
กรณีศึกษา การขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์
Developing the Emergency Medical Service Potential of Doi Suthep-Pui
National Park: A Case Study of Medical Personnel Shortage

ชลกร ช่วยเชื้อสาย

Chonlakorn Chuaichuasai

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

E-mail: Dintonnarn76@gmail.com

This article is presented in the 19th National Conference on Public Administration of Public Administration Association of Thailand at Nakorn Phanom University, November 22, 2024

Received: October 31, 2024; Revised: February 1, 2025; Accepted: February 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งตอบคำถามสำคัญสองประการ ได้แก่ ประการแรก ศักยภาพของการบริการการแพทย์ฉุกเฉินในอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการดูแลประชาชนและนักท่องเที่ยวในพื้นที่หรือไม่ ประการที่สอง แนวทางการจัดตำแหน่งบุคลากรทางการแพทย์ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรมีลักษณะอย่างไร เนื่องจากอุทยานแห่งนี้มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและให้การช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน แต่ปัจจุบันยังขาดการพัฒนาศักยภาพด้านการแพทย์ฉุกเฉินอย่างเต็มรูปแบบ การวิจัยเชิงคุณภาพนี้จึงได้ถูกใช้เป็นวิธีการวิจัยหลัก โดยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายหลักสามกลุ่ม ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ประกอบการเอกชน ทั้งในและนอกอุทยาน ผลการวิจัยพบว่า การขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ในพื้นที่ป่ายังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ ข้อเสนอแนะของการศึกษา ได้แก่ การกำหนดแนวทางชัดเจนในการจัดสรรบุคลากรและพัฒนาศักยภาพของระบบการแพทย์ฉุกเฉินอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: บริการการแพทย์ฉุกเฉิน; อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย; ขาดแคลนบุคลากร

Abstract

This research article addresses two key questions: First, is the emergency medical service capacity of Doi Suthep-Pui National Park sufficient to effectively care for the local population and tourists in the area? Second, what should be the guidelines for determining the positions of medical personnel in the Department of National Parks, Wildlife, and Plant Conservation? The park plays a crucial role in conserving natural resources and providing assistance in emergency situations, but its emergency medical capabilities have not yet been fully developed. Qualitative research was used as the main method, with in-depth interviews

conducted with three key target groups: local residents, government officials, and private operators both inside and outside the park. The findings reveal that the shortage of medical personnel in forest areas remains a significant challenge. The study recommends establishing clear guidelines for the allocation of personnel and continuously improving the capacity of the emergency medical system.

Keywords: Emergency Medical Service; Doi Suthep-Pui National Park; Shortage of Personnel

บทนำ

ปัจจุบันการบริการการแพทย์ฉุกเฉินเป็นส่วนสำคัญของระบบการรักษาและช่วยชีวิตในสถานการณ์ที่ต้องการความรวดเร็วและความเชี่ยวชาญในการตอบสนอง จึงมีการบูรณาการท่องเที่ยวและสาธารณสุขเพื่อพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งยกระดับระบบการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ตลอดจนมีเครือข่ายความร่วมมือที่กว้างขวางยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับระบบการดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านการป้องกัน การช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุ และการส่งต่อไปยังสถานพยาบาลที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้ทันสถานการณ์ ทำให้ลดการบาดเจ็บและสูญเสียชีวิต ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจและมีความสุขในการท่องเที่ยว

พื้นที่อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและมีความหลากหลายทางระบบนิเวศ แต่เนื่องด้วย ความแตกต่างของภูมิประเทศ ส่งผลให้อุทยานแห่งชาติบางแห่งตั้งอยู่ในเขตเมือง หรือใกล้กับถนนสายหลัก ทำให้การคมนาคมสะดวกสบาย แต่อุทยานแห่งชาติบางแห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่า เป็นถนนลาล่อง เมื่อมีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วยฉุกเฉินและต้องนำส่งยังสถานพยาบาลจึงเป็นเรื่องที่ยากลำบาก เมื่อโทรขอความช่วยเหลือผ่านหมายเลข 1669 แล้ว ทีมปฏิบัติการฉุกเฉินการแพทย์จะต้องใช้เวลาเดินทางเข้าไปช่วยเหลือหลายชั่วโมง หรือบางครั้งไม่สามารถเดินทางเข้าไปได้ด้วยรถพยาบาล เนื่องจากสภาพเส้นทางที่ทุรกันดาร ในอดีตที่ผ่านมา เมื่อนักท่องเที่ยวเกิดเจ็บป่วยฉุกเฉินขึ้น อาจทำให้มีอาการเจ็บป่วยรุนแรง หรือบางครั้งถึงขั้นเสียชีวิต เพราะได้รับการรักษาพยาบาลล่าช้า จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทุกแห่งทั่วประเทศ มีความรู้เรื่องการกู้ชีพ การปฐมพยาบาล และการช่วยชีวิตเบื้องต้น เพื่อที่จะได้สามารถทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ณ จุดเกิดเหตุ ได้อย่างถูกต้อง เพื่อรอทีมปฏิบัติการฉุกเฉินการแพทย์ จากหน่วยงานภายนอกเข้าไปสนับสนุน หากทีมจากภายนอกไม่สามารถเข้าไปในจุดเกิดเหตุซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติได้ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจะต้องสามารถเคลื่อนย้ายผู้ป่วยบาดเจ็บออกมาส่งให้ทีมที่รออยู่ภายนอก หรือสามารถนำนักท่องเที่ยวส่งโรงพยาบาลได้อย่างถูกต้อง เพื่อลดการบาดเจ็บสาหัส พิการ หรือการเสียชีวิต ระหว่างนำส่งโรงพยาบาลหลายท่านสงสัยว่า หน้าที่การปฐมพยาบาลเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหรือไม่ ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาตินั้น จะมีหน้าที่หลัก คือ การลาดตระเวนดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ แต่อุทยานแห่งชาติยังเป็นแหล่งบริการด้านการท่องเที่ยว มีการเก็บค่าบริการในการเข้าเขตอุทยานแห่งชาติ การดูแลนักท่องเที่ยวจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ การออกปฏิบัติหน้าที่ลาดตระเวนในพื้นที่ป่านั้น หากเกิดเจ็บป่วยฉุกเฉินขึ้นมา จะสามารถใช้ความรู้จากการอบรมเพื่อช่วยเหลือตัวเอง และเพื่อนร่วมงานได้อย่างถูกต้อง การบริการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติจึงมีความจำเป็น และมีความซับซ้อนมากกว่าพื้นที่ทั่วไป

การให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติจำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดี การเตรียมความพร้อมของบุคลากร และการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การช่วยเหลือสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว

และมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาตินั้น ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินโดยตรง หากปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ไม่ได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม อาจทำให้ความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออุทยานแห่งชาติลดน้อยลง แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ถึงแม้จะมียานพาหนะพร้อมอุปกรณ์การช่วยเหลือประจำอยู่กับอุทยานแห่งชาติ แต่ก็ยังพบปัญหาสำคัญอีกหนึ่งประการ คือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีองค์ความรู้เฉพาะทางการแพทย์ฉุกเฉิน เนื่องจากไม่มีภารกิจหลักในการรักษาพยาบาลจึงไม่มีตำแหน่งทางการแพทย์ฉุกเฉิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงดำเนินการจัดฝึกอบรมหลักสูตร การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และหลักสูตรการช่วยเหลืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อนำไปใช้ในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้บาดเจ็บ/เจ็บป่วย ก่อนนำส่งยังสถานพยาบาลต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นแล้วว่า หากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สามารถจัดจ้างตำแหน่งทางการแพทย์ฉุกเฉินได้ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ/เจ็บป่วย ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และพื้นที่ใกล้เคียงได้อย่างทันท่วงที โดยผู้วิจัยมีความสนใจที่จะดำเนินการวิจัยประเด็นดังกล่าว ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย [1] ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติที่ได้รับความนิยมในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและมีชื่อเสียง ดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ และมีข้อมูลสถิติการเกิดอุบัติเหตุจากฝ่ายพัฒนาระบบภูมิคุ้มกัน ส่วนภูมิคุ้มกันอุทยานแห่งชาติ [2] ในระยะเวลา 5 ปีย้อนหลังที่น่าสนใจ ดังนี้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เกิดอุบัติเหตุ จำนวน 29 ครั้ง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 เกิดอุบัติเหตุ จำนวน 27 ครั้ง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เกิดอุบัติเหตุ จำนวน 30 ครั้ง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เกิดอุบัติเหตุ จำนวน 49 ครั้ง และปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เกิดอุบัติเหตุ จำนวน 63 ครั้ง ซึ่งเป็นข้อมูลล่าสุด ประจำปี 2567 จะเห็นได้ว่า มีแนวโน้มที่ในการเกิดอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นทุกปี

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ต้องการสะท้อนมุมมองของบุคคลภายนอกที่มีต่อศักยภาพของการบริการทางการแพทย์ฉุกเฉินของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ว่า มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการดูแลประชาชนและนักท่องเที่ยวในพื้นที่หรือไม่ ตลอดจนความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการจัดตำแหน่งบุคลากรทางการแพทย์ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่า ควรมีลักษณะอย่างไร จึงจะเหมาะสม เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายหลักสามกลุ่ม ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ประกอบการเอกชน ทั้งในและนอกอุทยานแห่งชาติ จำนวนทั้งหมด 30 คน ผลการวิจัยพบว่าการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ในพื้นที่ป่ายังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพในการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย
3. เพื่อหาแนวทางในการกำหนดตำแหน่งบุคลากรทางการแพทย์ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการบริการสาธารณะ (Public Service)

ฌ็อง ริเวโร [3] กล่าวว่า นอกจากการใช้อำนาจของรัฐในการควบคุมการใช้สิทธิและเสรีภาพของเอกชนแล้ว องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารยังมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำกิจกรรมอีกอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “การบริการสาธารณะ” (Public Service) คือ การตอบสนองความต้องการของสังคมและปัจเจกชนที่เป็นสมาชิกของสังคมอันที่จะได้รับบริการจากภาครัฐในเรื่องที่เอกชนหรือวิสาหกิจเอกชนไม่อาจตอบสนองได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้มีบริการสาธารณะในด้านให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นที่รัฐจัดทำหรือจัดให้มี (อาจมอบหมายให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการแทนได้แต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ) และบริการที่จัดทำต้องเป็นสิ่งที่ต้องการของประชาชนและเอกชนต้องไม่อยู่ในฐานะที่จะจัดทำเองได้

2. แนวคิด Servant Leadership

พสุ เดชะรินทร์ [4] กล่าวว่า ปัจจุบันมีแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำที่น่าสนใจ เรียกว่า Servant Leadership หรือผู้นำที่เป็นผู้รับใช้ โดยแนวคิดนี้ถูกพัฒนาขึ้นมาโดย Robert K. Greenleaf ซึ่งเป็นอดีตผู้บริหารของ AT&T โดยในปัจจุบัน Greenleaf ได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่แนวคิดเกี่ยวกับ Servant Leadership ที่พัฒนาขึ้นมาตั้งแต่ปี 1970 นั้น กลับได้รับการกล่าวถึงกันมากขึ้นในปัจจุบัน และ Greenleaf ได้รับการยกย่องให้เทียบเท่านักคิดทางด้านผู้นำหลาย ๆ ท่าน ไม่ว่าจะเป็น Douglas McGregor หรือ Peter Drucker (ตามความเห็นของ Warren Bennis กูรูทางด้านภาวะผู้นำในปัจจุบัน) แต่ก็น่าแปลกใจที่ในต่างประเทศสนใจแนวคิดเรื่อง Servant Leadership กันมาก จนถึงขั้นมีการตั้ง Greenleaf Center for Servant Leadership ขึ้นมาและมีสาขาอยู่ในหลายประเทศทั่วโลก แต่ในประเทศไทยนั้นกลับไม่ค่อยเป็นที่พูดถึงกัน ซึ่ง Robert Greenleaf ระบุไว้ว่า Servant Leader นั้น เริ่มต้นจากการรับใช้ (ใช้คำว่า Servant) ก่อน โดยผู้บริหารที่เป็น Servant Leader นั้นจะต้องมีความรู้สึกรักอยากช่วยเหลือผู้อื่นก่อน และจากความรู้สึกดังกล่าวถึงอยากจะเป็นผู้นำ ซึ่งต่างผู้นำที่ไม่ได้เป็น Servant Leader โดยผู้นำทั่วไปนั้นจะคิดถึงการได้ขึ้นมาสั่งการ ขึ้นมา มีอำนาจ ก่อนที่จะคิดช่วยเหลือหรือรับใช้ผู้อื่น Greenleaf ระบุอีกว่าจะรู้ว่าผู้นำที่เป็น Servant Leader ประสบผลหรือไม่ คือ คนที่ผู้นำช่วยเหลือและรับใช้นั้น (หรือผู้ใต้บังคับบัญชา) เติบโตและพัฒนาขึ้นในด้านต่างๆ หรือไม่ และสุดท้ายบุคคลผู้นั้นก็จะก้าวขึ้นไปเป็นผู้ช่วยเหลือหรือผู้รับใช้คนอื่นต่อไป

3. แนวคิดการบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์

เกริกเกียรติ ศรีเสริมโภค [5] กล่าวถึง การบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการกำหนดขั้นตอน และกระบวนการที่ชัดเจน ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าต้องมีการจัดทำเส้นทางหรือระบบการจัดการทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ (Strategic HRM Roadmap) ที่ชัดเจน โดยมีขั้นตอนการพัฒนาดังนี้ ประการแรก คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (Organizational Environment Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบของการจัดการทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ ประการที่ 2 การกำหนดความสามารถหลักขององค์กร (Identify Organization Competence) หมายถึง กระบวนการที่จะต้องระบุ ให้ชัดเจนว่าอะไรคือความสามารถหลักขององค์กร โดยมีหลักเกณฑ์พิจารณา คือ ความชำนาญขององค์กร และความสามารถเชิงสมรรถนะของบุคลากร จะเท่ากับความสามารถที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะขององค์กร ประการที่ 3 การจัดทำโครงสร้างการบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ (Strategic HRM Architecture) ขั้นตอนนี้ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการประยุกต์ การบริหารทรัพยากร

บุคคลเชิงกลยุทธ์ เพราะว่าเป็นขั้นตอนที่จะต้องกำหนดองค์ประกอบในการบริหารทรัพยากรบุคคล และ ประการที่ 4 การกำหนดองค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ (Identify Strategic HRM Elements) องค์ประกอบการบริหาร ทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์มี 2 ส่วน คือ การบริหารความสามารถของ บุคลากร (Soft HRM) และการพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล (Hard HRM) เป็นองค์ประกอบที่ สำคัญ อีกประการหนึ่งในการบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ เพราะระบบบริหารทรัพยากรบุคคลเป็นกลไก ที่จะสนับสนุนให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. แนวคิดเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสีย

อลงกต แก้วรุ่งโรจน์ [6] กล่าวว่า ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory) เป็นทฤษฎีที่มีความ เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดการองค์กรและแนวคิดจริยธรรมธุรกิจที่เน้นคุณธรรมและค่านิยมในการบริหาร จัดการองค์กร การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียจะทำให้เกิดผลประโยชน์กับทั้งองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย อื่น ๆ การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้เสียจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ แนวคิด หรือ แลกเปลี่ยนทรัพยากรที่มีประโยชน์ระหว่างกัน กล่าวได้ว่าผู้มีส่วนได้เสีย คือ กลุ่มและบุคคลผู้ซึ่งอาจมีผลต่อ หรือได้รับผลกระทบจากความสำเร็จของภารกิจขององค์กร ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ (1) ผู้มีส่วนได้เสียหลัก เช่น ลูกค้า คู่แข่ง ผู้ผลิตวัตถุดิบ พนักงาน และผู้ถือหุ้น (2) ผู้มีส่วนได้เสียรองได้แก่ รัฐบาล องค์กร ชุมชน สภาพแวดล้อม หรือนักเคลื่อนไหวต่าง ๆ การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย ยังทำให้ทราบว่าผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มใดมีความต้องการอะไร การดำเนินการขององค์กรจะส่งผลกระทบอย่างไรต่อผู้มีส่วน ได้เสียแต่ละกลุ่มรวมทั้งจะต้องทำอะไรจึงจะสร้างสมดุลระหว่างผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มได้ และยัง ต้องคำนึงถึงอิทธิพลของผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มที่มีต่อองค์กรด้วย

5. แนวคิดการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของต่างประเทศ

Barry D. Smith [7] EMS in the National Park Service กล่าวถึง ที่มาของการบริการของอุทยาน แห่งชาติที่มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการดับไฟ ระบบ EMS และการค้นหาและการกู้ภัย สำหรับอุทยาน แห่งชาติขนาดใหญ่บางแห่ง มีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถในการให้บริการเหตุฉุกเฉิน แต่ในอุทยานแห่งชาติ ขนาดเล็กยังขาดแคลน จึงต้องจัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อสามารถให้บริการความช่วยเหลือเหตุฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที โดยเป็นไปตามมาตรฐานสากล

เนื่องจากประเด็นของบทความวิจัยนี้ ยังไม่เคยมีผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย จะมีเพียงงานวิจัยของ อุดมศักดิ์ ตั้งชัยสุริยา และคณะ [8] รูปแบบการบริการการแพทย์ฉุกเฉินในแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาพื้นที่ภูเขา อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวถึง การจัดบริการการแพทย์ฉุกเฉินในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษ โดยเฉพาะพื้นที่ทางไกล มีภูมิประเทศตั้งอยู่บนพื้นที่สูง เขตอุทยานแห่งชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ นับว่ามีความท้าทายอันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ที่เข้าถึงยาก ห่างไกล สภาพพื้นผิวจราจรขรุขระ เส้นทางลาดชันและแคบ ประกอบกับการกระจายตัวของหน่วยปฏิบัติการที่ขึ้นทะเบียน ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงบริการของผู้ป่วยฉุกเฉินโดยเฉพาะผู้ป่วยฉุกเฉินวิกฤต ดังนั้น การพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินใน แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษ จึงมีความสำคัญซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพการให้ความรู้การป้องกันการเจ็บป่วยฉุกเฉิน การจัดทำแผนการลำเลียงส่งต่อโรงพยาบาลและ หลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับผู้ปฏิบัติการฉุกเฉินแก่บุคลากรของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวและประชาชนใน พื้นที่ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์ ช่วยรักษาที่จำเป็น เพื่อให้ผู้ป่วยฉุกเฉิน สามารถเข้าถึงบริการการแพทย์ฉุกเฉินอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งมีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากกล่าวถึง

รูปแบบการบริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ห่างไกล จึงทำให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของการบริการการแพทย์ฉุกเฉินเช่นเดียวกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อให้สามารถมองภาพรวม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการบริการการแพทย์ฉุกเฉินได้ชัดเจนขึ้น จึงยกตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ดังนี้

นริสสา พัฒนปรีชาวงศ์ และคณะ [9] ได้ทำการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการดำเนินงานระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินก่อนถึงโรงพยาบาล โดยงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการแพทย์ฉุกเฉินก่อนถึงโรงพยาบาลในพื้นที่กรณีศึกษา 4 จังหวัด คือ ขอนแก่น อุบลราชธานี ภูเก็ต และสงขลา จำนวน 155 คน ผลการศึกษาพบว่า ระบบบริหารจัดการคุณภาพของงานการแพทย์ฉุกเฉินก่อนถึงโรงพยาบาล มีปัญหาที่เกิดขึ้นสาเหตุหลักมาจากการไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหารในองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินงานไม่ได้รับการพัฒนาคุณภาพเท่าที่ควร จากงานวิจัยดังกล่าว พบว่า มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากการกล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือและการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของเจ้าหน้าที่ชุดกู้ภัยประจำอุทยานแห่งชาติ

ศิริลักษณ์ ช่างสุวรรณ และคณะ [10] ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความรู้ ปัญหา และอุปสรรคในการปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุก่อนนำส่งโรงพยาบาล ผลการศึกษา พบว่า หน่วยให้บริการทั้งอาสาสมัครกู้ภัย เจ้าหน้าที่ตำรวจ และกลุ่มประชาชนยังขาดอุปกรณ์และเครื่องมือในการปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บ ณ จุดเกิดเหตุ ทำให้หน่วยบริการขาดความมั่นใจในการออกเหตุ จากงานวิจัยดังกล่าว พบว่า มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากการกล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือและการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของเจ้าหน้าที่ชุดกู้ภัยประจำอุทยานแห่งชาติ

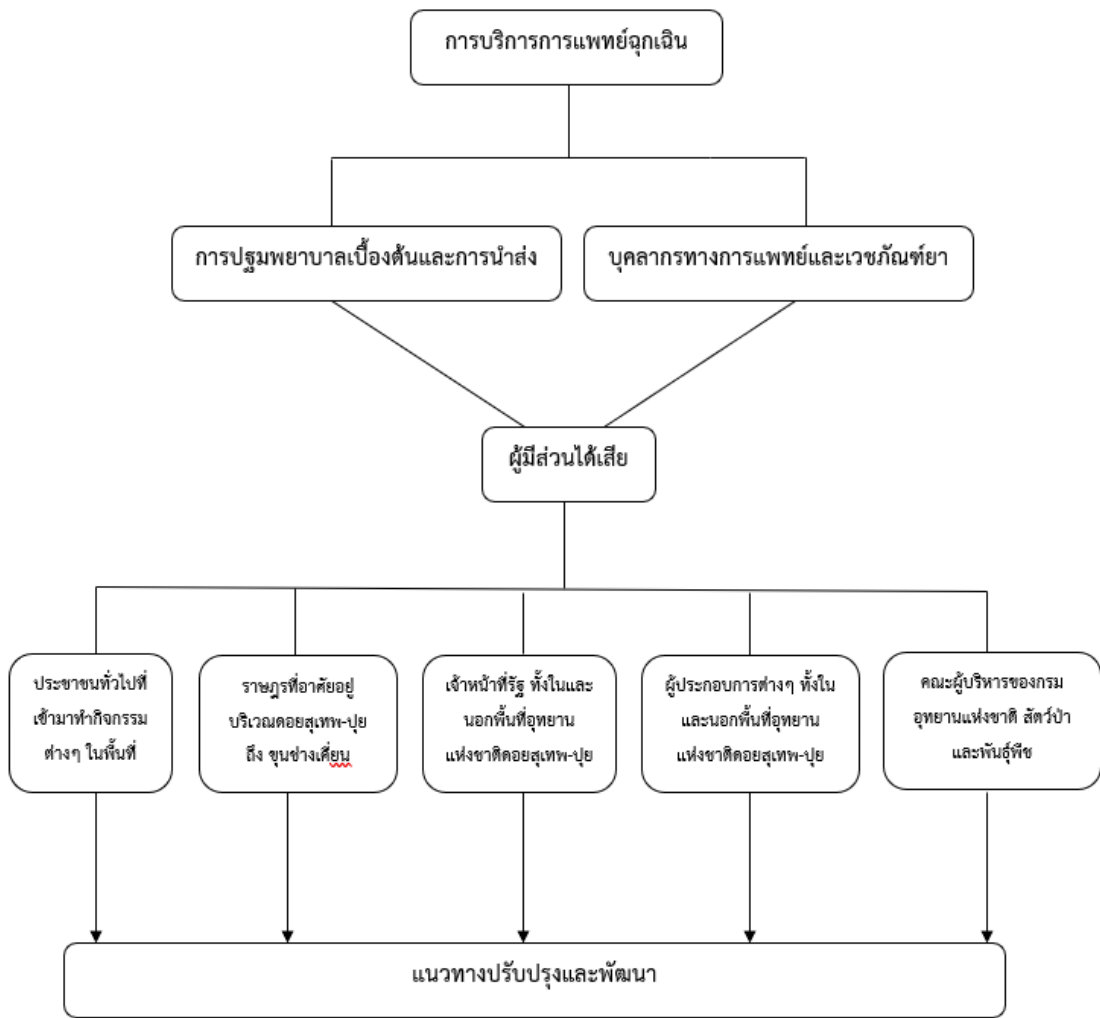
สุรภา ขุนทองแก้ว [11] การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการการแพทย์ฉุกเฉิน จังหวัดราชบุรี พบว่า หน่วยปฏิบัติการด้านการแพทย์ฉุกเฉินทุกระดับ ควรให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลด้านการรับรู้บริการการแพทย์ฉุกเฉินกับประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่มีโรคประจำตัวที่เสี่ยงต่อการเกิดภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งความพร้อมของการให้บริการฉุกเฉินทั้งทางด้านอุปกรณ์ช่วยเหลือและเจ้าหน้าที่บริการ จากงานวิจัยดังกล่าว พบว่า มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากยังมีประชาชนอีกเป็นจำนวนมากที่ยังขาดความรู้เรื่องการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ทำให้เกิดความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือและการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของเจ้าหน้าที่ชุดกู้ภัยประจำอุทยานแห่งชาติ

การบริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เป็นการให้ความช่วยเหลือและปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับนักท่องเที่ยวและผู้ที่ใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรม ตลอดจนให้บริการนำส่งผู้ป่วย/ผู้บาดเจ็บ ซึ่งเป็นราษฎรที่อาศัยอยู่ทั้งในและนอกพื้นที่เขตรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ไปยังสถานพยาบาล นับว่าเป็นภารกิจพิเศษที่นอกเหนือจากภารกิจหลักของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพและสนับสนุนอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องได้มากนัก จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้และหลักการที่เกี่ยวข้อง จากบุคลากรทางการแพทย์ฉุกเฉินของจังหวัดเชียงใหม่ และคณะผู้บริหารของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดตำแหน่งบุคลากรทางการแพทย์ให้เกิดขึ้นในอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดมาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

การบริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ถือเป็นหน่วยงานบริการรูปแบบพิเศษที่มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการและดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวและผู้ที่เข้ามาใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการให้บริการความช่วยเหลือโดยการนำส่งผู้ป่วย/ผู้บาดเจ็บ ซึ่งเป็นราษฎรที่อาศัยอยู่ทั้งในและนอกพื้นที่เขตรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ไปยังสถานพยาบาล นับว่าเป็นภารกิจพิเศษที่เพิ่มเติมจากภารกิจหลักของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพและสนับสนุนอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องได้มากนัก จึงเป็นจุดเริ่มต้นของศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่แนวทางปรับปรุงและพัฒนาในอนาคต ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้และมุมมองที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยดังกล่าว จากคณะผู้บริหารของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นส่วนประกอบสำคัญในการกำหนดตำแหน่งทาง การแพทย์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นกรณีศึกษา ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติที่ได้รับความนิยมเนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง และสะดวกต่อการเข้าถึง แต่เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินในพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ป่าและภูเขาสูงที่ยากต่อการเข้าถึง ชุดกู้ภัยอุทยานแห่งชาติจึงเป็นทีมแรกที่จะต้องเข้าดำเนินการช่วยเหลือเบื้องต้น และนำส่งยังสถานพยาบาล หรือ สับเปลี่ยนกับหน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉินระหว่างทาง แต่อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของบุคลากรผู้ให้ความช่วยเหลือ ยานพาหนะ และอุปกรณ์ปฐมพยาบาลที่ไม่เพียงพอเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน

การวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงเป็นแนวทางในการศึกษารวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ หรือความจริงเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องจากกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ ประชาชนที่เข้ามาทำกิจกรรม ตลอดจนประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภูเขาสูงและต้องใช้ระยะเวลาในการเข้าถึง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ประกอบการเอกชน ทั้งในและนอกเขตอุทยานแห่งชาติ และคณะผู้บริหารของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่มีความเกี่ยวข้องกับการกิจด้านการกู้ภัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นการคัดเลือกแบบเจาะจงจากเจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนได้เสียที่มีความเกี่ยวข้องกับการกู้ภัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ตลอดจนการศึกษารวบรวมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึง กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย มาตรการ แนวทางปฏิบัติ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริการการแพทย์ฉุกเฉิน

สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ทั้ง 3 กลุ่มนั้น มีจำนวนทั้งหมด 30 คน ซึ่งมีลักษณะการดำเนินการที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. กลุ่มประชาชนที่เข้ามาทำกิจกรรม ตลอดจนประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 12 คน ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มย่อยที่ 1 ประชาชนที่เข้ามาใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรม จำนวน 6 คน เช่น ออกกำลังกาย กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมทางวิชาการ ฯ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ซึ่งผู้วิจัยจะต้องเข้าไปตามแหล่งท่องเที่ยวและจุดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ กลุ่มย่อยที่ 2 ประชาชนผู้อาศัยอยู่บริเวณบ้านภูพิงค์ บ้านดอยปุย และบ้านขุนช่างเคี่ยน จำนวน 6 คน ซึ่งที่ตั้งของบ้านเรือนอยู่บนพื้นที่ภูเขาสูง ถนนหนทางคับแคบ ไม่สะดวกต่อการสัญจร จึงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการรักษายาบาลได้โดยง่าย โดยผู้วิจัยขอให้อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เป็นผู้ประสานงาน เพื่อนัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์ให้ก่อนเข้าไปสัมภาษณ์ยังหมู่บ้านเป้าหมาย ทั้ง 3 หมู่บ้าน

2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้ประกอบการเอกชนทั้งในและนอกเขตอุทยานแห่งชาติ จำนวน 12 คน ซึ่งผู้วิจัยจะเป็นผู้ประสานงาน เพื่อนัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า ก่อนเข้าพบผู้ให้สัมภาษณ์ หรือปรับเปลี่ยนเป็นวิธีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ หากผู้ไม่สัมภาษณ์ไม่สะดวกให้เข้าพบ

3. กลุ่มคณะผู้บริหารของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จำนวน 6 คน เนื่องจากเป็นผู้บริหารระดับสูงและมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารในบางตำแหน่ง มีการเกษียณอายุราชการ จึงต้องรอให้มีคำสั่งปฏิบัติหน้าที่จากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลังจากนั้นจึงขอเข้าพบ เพื่อพูดคุยและอธิบายถึงลักษณะหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เมื่อผู้บริหารไม่ขัดข้อง ผู้วิจัยจึงขอลงนัดหมายเวลากับทีมเลขานุการเพื่อเข้าสัมภาษณ์ในลำดับต่อไป

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดำเนินการโดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นั่นคือการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาหาข้อสรุป และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ และวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นลักษณะการรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาสรุปเรียงเรียงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มที่ได้ตอบคำถาม ให้ข้อมูลต่างๆ ตามที่ได้สอบถาม พูดคุย ร่วมกันในแต่ละประเด็นคำถามว่า มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร หลังจากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นภาพรวม เพื่อทำการสรุปตามประเด็นการศึกษาที่ได้กำหนดตามคำถามหลักและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในแต่ละข้อและนำมาข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์กับแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้ในกรอบการศึกษาเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย ซึ่งใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulations) มาตรวจสอบ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับข้อมูลที่ได้ โดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจำนวน 3 แหล่ง คือ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม โดยใช้ประเด็นเดียวกันว่าข้อมูลที่ได้มีความขัดแย้ง สอดคล้อง หรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารภาพต่างๆ ที่ได้เก็บรวบรวมได้ในระหว่างการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเฉพาะบุคคล เป็นข้อมูลที่แสดงความเกี่ยวข้องหรือความเชื่อมโยงกับอุทยานแห่งชาติ ดอยสุเทพ-ปุย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์โดยส่วนใหญ่ มีความเกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ในด้านพื้นที่ เช่น ประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เป้าหมาย และเข้ามาใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งในและนอกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความเกี่ยวข้องในด้านนโยบายขับเคลื่อนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักอุทยานแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานกลาง ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและงบประมาณ ผู้อำนวยการส่วนกัญญาอุทยานแห่งชาติ ผู้อำนวยการส่วนการเจ้าหน้าที่ ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ดอยสุเทพ-ปุย และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ มีผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับระบบการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของจังหวัดเชียงใหม่จากโรงพยาบาลนครพิงค์ จึงทำให้ได้รับข้อมูลที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย

ส่วนที่ 2 ศักยภาพในการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เป็นข้อมูลที่แสดงถึงความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนความคาดหวังที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีต่อการบริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

กลุ่มเป้าหมายที่ 1 คือ ประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เป้าหมาย และประชาชนที่เข้ามาใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ นั้น รู้จักหมายเลข 1669 ว่า ใช้สำหรับแจ้งเหตุการณฉุกเฉิน เพื่อขอความช่วยเหลือ และทราบว่าอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย มีรถกู้ภัยประจำอุทยานแห่งชาติอยู่บริเวณด่านตรวจที่ 1 ห้วยแก้ว ซึ่งเป็นเส้นทางที่จะต้องผ่าน เพื่อเดินทางขึ้นไปยังดอยสุเทพ-ปุย แต่ไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแต่อย่างใด หากเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายจะใช้รถยนต์ส่วนบุคคลในการนำส่งยังสถานพยาบาลด้วยตนเอง เพราะใช้ระยะเวลาน้อยกว่าการขอให้รถพยาบาลมาถึง ยกเว้นว่าจะเป็นเหตุฉุกเฉินที่เกิดขึ้นกับประชาชนที่เข้ามาใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ผู้พบเห็นเหตุ หรือ ผู้ประสบเหตุ จะโทรหาหมายเลข 1669 เพื่อขอความช่วยเหลือ โดยอยากให้มีหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อกับชุดกู้ภัยของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ได้โดยตรง เพื่อความรวดเร็วในการแจ้งเหตุที่พบเห็นในเขตอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากมีการสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ ทำให้ไม่ทราบว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบประจำรถกู้ภัยอุทยานแห่งชาติ และอยากให้มีการจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลและการช่วยเหลือเบื้องต้น เพื่อจะได้ใช้ในการดูแลผู้ป่วย/ผู้บาดเจ็บ เป็นการเบื้องต้น ก่อนที่รถพยาบาล หรือ รถกู้ภัยอุทยานแห่งชาติ จะมาถึง เนื่องจากเส้นทางสัญจร ตั้งแต่บริเวณบ้านภูฝางจนถึงบ้าน

ขุนช่างเคี่ยนนั้น เป็นเลนเดียวคับแคบ จึงต้องใช้ความระมัดระวังในการขับขี่ หากสามารถปรับปรุงถนนทางลงไปยังห้วยตึงเฒ่าได้ จะช่วยประหยัดเวลาในการนำส่งยังสถานพยาบาล

กลุ่มเป้าหมายที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ประกอบการเอกชน ทั้งในและนอกเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนี้ค่อนข้างมีความหลากหลาย เนื่องด้วยภารกิจหน้าที่ และการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับระบบการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติโดยตรง จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจ ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง ได้แก่ ผู้ประกอบการเอกชน ทั้งในและนอกเขตอุทยานแห่งชาติ หัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย หัวหน้าชุดกู้ภัยอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย และหัวหน้าด่านตรวจที่ 1 ห้วยแก้ว จนถึงระดับเชี่ยวชาญ ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ฉุกเฉินของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทำให้ความคาดหวังของแต่ละบุคคลนั้น แปรผันตามความรู้ความเข้าใจ และภารกิจหน้าที่ ตั้งแต่มุมมองในระดับนโยบาย งบประมาณ กรอบอัตรากำลังงานที่มีความเฉพาะเจาะจง เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการประสานงานเมื่อได้รับแจ้งเหตุ การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย เพื่อนำส่งยังสถานพยาบาล หรือ ส่งต่อให้ทีมบุคลากรทางแพทย์ระหว่างทาง ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของเหตุที่เกิดขึ้น แล้วแต่กรณี ตลอดจนศักยภาพที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจำเป็นต้องมี นั่นคือ การประยุกต์ใช้ความรู้ทางการแพทย์ฉุกเฉินและเทคนิคการกู้ภัยให้เหมาะสมกับพื้นที่ปฏิบัติงานซึ่งเป็นพื้นที่ป่า และยากต่อการเข้าถึงด้วยรถยนต์ ทำให้ไม่สะดวกต่อการนำอุปกรณ์มาตรฐานจากรถพยาบาลเข้าไปด้วย แต่ต้องปฏิบัติให้อยู่ในมาตรฐาน เพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วย/ผู้บาดเจ็บ และผู้ให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นในการให้บริการ

กลุ่มเป้าหมายที่ 3 คือ คณะผู้บริหารของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช นั้น มีความรู้ความเข้าใจที่หลากหลายเช่นเดียวกับกลุ่มเป้าหมายที่ 2 แต่ไม่ถึงระดับเชี่ยวชาญ เนื่องจากเป็นการมองภาพรวมขององค์กรที่มีภารกิจหน้าที่หลักในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษาวิจัย และการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมาตรฐาน โดยการตั้งเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเหมาะสม และต้องการให้มีความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนนโยบาย ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร จะเห็นได้ว่าเป็นการสะท้อนมุมมองของผู้ให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินมากกว่าการเป็นผู้รับบริการ เพราะโดยส่วนมาก กลุ่มเป้าหมายที่ 1 นั้น จะใช้รถยนต์ส่วนบุคคล เพื่อความรวดเร็วในการเดินทางไปยังสถานพยาบาลมากกว่า ทั้งนี้ ได้รับทราบข้อมูลเพิ่มเติมจากบุคลากรทางการแพทย์ฉุกเฉินซึ่งปฏิบัติหน้าที่ ประจำศูนย์สั่งการของจังหวัดเชียงใหม่ว่า การตอบสนองต่อเหตุ และการให้ความช่วยเหลือของชุดกู้ภัยอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย นั้น ถือว่า อยู่ในระดับดี เข้าถึงพื้นที่เกิดเหตุได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีความชำนาญในพื้นที่

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค จากการศึกษาวิจัย พบว่า ทั้ง 3 กลุ่มเป้าหมาย มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้ ประการแรก คือ ไม่มีบุคลากรเฉพาะด้าน และมีจำนวนที่ไม่เพียงพอ ทำให้บางครั้งไม่พร้อมสำหรับการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉิน เนื่องจากอุทยานแห่งชาติมีภารกิจหลายด้าน ประการที่สอง คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการช่วยเหลือ รวมถึงเวชภัณฑ์ยา ไม่เพียงพอ และประการที่สาม คือ ขาดความต่อเนื่องของนโยบายด้านการบริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ส่วนที่ 4 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ 1 นั้น มองถึงการมีเจ้าหน้าที่ที่จบการศึกษาหรือผ่านการอบรมในด้านที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการการแพทย์ฉุกเฉิน และต่อมาในกลุ่มเป้าหมายที่ 2 ได้กล่าวถึงการกำหนดตำแหน่ง กรอบอัตรากำลังงาน ตลอดจนการจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น ให้สอดคล้องกับงบประมาณ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการกำหนดระเบียบ กฎหมายพิเศษ

สำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการบริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ของกลุ่มเป้าหมายที่ 3 ในการสร้างเป้าหมายระยะยาว และกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบริการการแพทย์ฉุกเฉินให้ได้ในระดับสากล แต่ต้องนำข้อมูลโดยสรุปของหน่วยงานในพื้นที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มาจัดระดับความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพให้เหมาะสมกับสถิติการเกิดอุบัติเหตุ ความเสี่ยงของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยว และจำนวนบุคลากรที่มีในปัจจุบัน เพื่อนำไปพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการกำหนดตำแหน่ง และงบประมาณต่อไป

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาวิจัย พบว่า นอกจากความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้ได้มาตรฐานแล้วนั้น ยังกล่าวถึงการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มแนวทางใหม่ ๆ ในการพัฒนาศักยภาพ ตลอดจนการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่โดยหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เช่น หลักสูตร Wilderness Medicine และ หลักสูตร Advance First Aid ซึ่งเน้นการประยุกต์ใช้อุปกรณ์ในการช่วยเหลือ เนื่องจากไม่สามารถพกพาอุปกรณ์มาตรฐานประจำรถพยาบาลเข้าไปในพื้นที่ป่าได้ ทั้งนี้ ยอยากให้เกิดโอกาสให้พนักงานจ้างเหมาเอกชนดำเนินงานสามารถฝึกอบรมร่วมด้วย เพราะเป็นผู้ปฏิบัติงานหลัก

สรุป และอภิปรายผล

สรุป

ศักยภาพในการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย สามารถดูแลประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบได้ในระดับดี แม้ว่าจะไม่มีบุคลากรเฉพาะด้าน แต่สามารถเข้าถึงพื้นที่เกิดเหตุได้อย่างรวดเร็ว เพราะมีความชำนาญในพื้นที่ และสามารถให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ตลอดจนสามารถนำส่งยังสถานพยาบาลได้ทันเวลาที่ เนื่องจากการได้รับการฝึกอบรมทบทวน แต่อย่างไรก็ตาม หากเกิดเหตุที่นอกเหนือความสามารถของชุดกู้ภัยอุทยานแห่งชาติจะสามารถให้ความช่วยเหลือได้แล้วนั้น ก็จะต้องร้องขอความช่วยเหลือจากทีมบุคลากรทางการแพทย์ เพราะเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไม่สามารถให้ความช่วยเหลือขั้นสูงได้ เนื่องจากมีระเบียบข้อกำหนดเกี่ยวกับระดับของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ชัดเจน

ปัจจุบันกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีการจัดซื้อรถกู้ภัยประจำอุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นระบบขับเคลื่อน 4 ล้อ พร้อมอุปกรณ์ช่วยเหลือประจำรถ ให้กับศูนย์กู้ภัยอุทยานแห่งชาติ และอุทยานแห่งชาติที่ประกาศแล้วทั่วประเทศ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและพื้นที่ใกล้เคียง แต่ยังคงขาดความพร้อมในด้านบุคลากรเฉพาะด้าน คณะผู้บริหารของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีแนวคิดว่าจะต้องมีการนำข้อมูลสถิติการเกิดอุบัติเหตุ ความเสี่ยงของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยว และจำนวนบุคลากรที่มีในปัจจุบัน มาจัดระดับความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพให้เหมาะสมกับพื้นที่และเป็นไปตามมาตรฐาน เนื่องจากอุทยานแห่งชาติบางแห่งมีสถิติการเกิดอุบัติเหตุบ่อยมาก แต่อุทยานแห่งชาติบางแห่งนั้น มีสถิติการเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง จึงมีความจำเป็นในการกำหนดตำแหน่งบุคลากรทางการแพทย์มากกว่า ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดกับทางราชการ

อภิปรายผล

ข้อมูลเฉพาะบุคคลแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ส่งผลโดยตรงต่อระดับความรู้ความเข้าใจ ซึ่งมีตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง จนถึงระดับเชี่ยวชาญ ตลอดจนความคาดหวังที่ค่อนข้างหลากหลายที่ผู้ให้สัมภาษณ์นั้น มีต่อศักยภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของอุทยาน

แห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ประชาชนในกลุ่มเป้าหมายแรกที่ควรจะเป็นผู้รับบริการการแพทย์ฉุกเฉินในอัตราที่มากกว่ากลุ่มเป้าหมายอื่นนั้น มักจะใช้รถยนต์ส่วนบุคคลในการเดินทางไปยังสถานพยาบาล เนื่องจากเส้นทางสัญจร ตั้งแต่บริเวณบ้านภูฝิ่งจนถึงบ้านขุนช่างเคี่ยนนั้น เป็นเลนเดียวคับแคบ ต้องใช้ความระมัดระวังในการขับขี่ ทำให้เกิดความล่าช้า หากจะต้องรอรถพยาบาล หรือ รถกู้ภัยอุทยานแห่งชาติ โดยความคาดหวังของบุคลากรทางการแพทย์ฉุกเฉินของจังหวัดเชียงใหม่เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะเป็นการอิงตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน สำหรับการปฐมพยาบาลและการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เพื่อจะได้บรรเทาอาการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย ในระหว่างการนำส่งยังสถานพยาบาลหรือขณะรอทีมบุคลากรทางการแพทย์ขึ้นสูงมาถึง ทั้งนี้ เป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อนักท่องเที่ยว ตลอดจนผู้รับบริการการแพทย์ฉุกเฉินจากอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ถึงแม้จะมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ไม่มีบุคลากรเฉพาะด้าน เนื่องจากไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่หลักในการรักษาพยาบาล จึงไม่สามารถกำหนดตำแหน่งทางการแพทย์ได้ ตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นที่มีการบริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้มีการจัดโครงการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เมื่อเกิดเหตุในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้ หากมีนโยบายเกี่ยวกับการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติอย่างเป็นรูปธรรม และมีการขับเคลื่อนจนสัมฤทธิ์ผล เชื่อได้ว่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จะได้รับการยอมรับจากสังคมว่า เป็นหน่วยงานที่พร้อมให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่ห่างไกลได้อย่างมีมาตรฐาน เพราะพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยส่วนมากของประเทศไทยนั้น อยู่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การสร้างเครือข่ายและบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาล มูลนิธิ หน่วยกู้ภัย หรือ องค์กรที่มีความพร้อมในการให้ความรู้และสนับสนุนด้านการกู้ชีพกู้ภัยต่างๆ ที่เป็นมาตรฐานและได้รับการยอมรับ เพื่อจะได้มีผู้ที่เปรียบเสมือนพี่เลี้ยงคอยชี้แนะแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างความรู้ที่เกี่ยวข้องให้กับชุดกู้ภัยอุทยานแห่งชาติ ตลอดจนสามารถขยายผลไปยังหน่วยงานอื่นๆ ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้อีกในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

กำหนดพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ให้มากขึ้น เนื่องจากความแตกต่างของภูมิประเทศ ส่งผลต่อวิธีการให้ความช่วยเหลือและการเข้าถึงพื้นที่ เช่น ภูเขาสูง ทะเล น้ำตก เกาะ แก่ง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย. (2566). *แผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย พ.ศ. 2566-2570*. สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- [2] ฝ่ายพัฒนาระบบกู้ภัย. (2567). *ข้อมูลอุบัติเหตุ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2567*. ส่วนกู้ภัยอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ.

- [3] นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2541). *บริการสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองฝรั่งเศส*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- [4] พสุ เตชะรินทร์. (2564). *Servant Leadership*.
<https://pasuonline.com/2021/07/17/servant-leadership/>
- [5] เกริกเกียรติ ศรีเสริมโภค. *การบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์*.
<https://www.siamhrm.com/?name=hr&file=read&max=601>
- [6] อลงกต แก้วรุ่งโรจน์. (2566). *แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎรในเขตป่าอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ ดอยสุเทพ-ปุย* (รายงานการค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [7] Barry D. Smith. (2013). *EMS in the National Park Service*. EMSWORLD Print Online Expo.
- [8] อุดมศักดิ์ ตั้งชัยสุริยา และคณะ. (2562). *รูปแบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินในแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาพื้นที่ภูเข่า อำเภอกาญหะ จังหวัดเพชรบูรณ์*. สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ.
- [9] นริสสา พัฒนปรีชาวงศ์, รัชชานา สันธวาลัย และนภิสพร มีมงคล. (2555). *การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินก่อนถึงโรงพยาบาล*. *วารสารวิจัย มช.*, 17(6), 911-932.
- [10] ศิริลักษณ์ ช่างสุวรรณ, อนงค์ ถาวร, อัจฉราภรณ์ ไช้ทำ และอุบลรัตน์ วิสุทธินันท์. (2547). *ความรู้ ปัญหา และอุปสรรคในการปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุก่อนนำส่งโรงพยาบาลพะเยาของอาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชน* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- [11] สุรภา ขุนทองแก้ว. (2558). *การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการการแพทย์ฉุกเฉิน จังหวัดราชบุรี*. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี*, 2(1), 31-44.